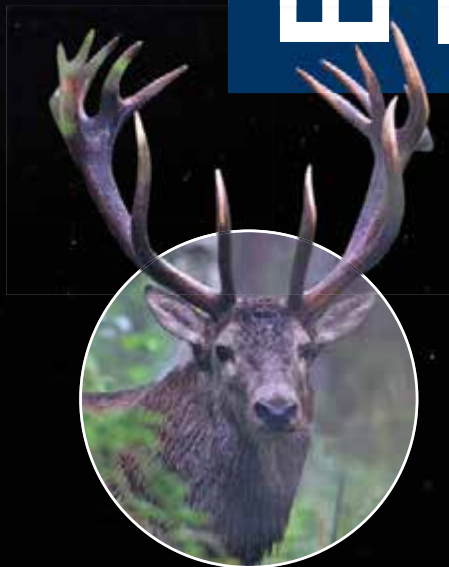

EESTI LOODUS

KUNST

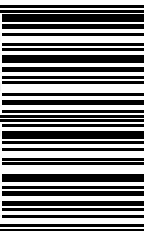
kui osa loodusest

Punahirvede PULMAMÖLL

**KAS
LOOMAD
teevad
kunsti?**

Õpime joonistama taimi ja linde

9 770131 586018

ISSN 0131-5862 (trükiis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

73. aastakäik Nr 12, detsember 2022

www.eestiloodus.ee

- 2 **Aasta autori veerg:** Marju Kõivupuu
- 3 **Sõnumid**
- 12 **EL küsib:** vastavad Mari Kala ja Kaidi Kiil
- 14 **Kuu looduses:** Kas jõulukuu on hall või valge? Piret Pappel
- 16 **Sümmeetria eluslooduses**
- 18 **Ringreis kunstnike mälestuskivide juurde**
- 20 **Kunst edendab tervist**
Mariliis Tähepõld vaatleb kunsti tähendust inimesele: mõtestatud käeline tegevus on inimarengus tähtsam, kui võib esmapilgul tunduda
- 26 **Kuidas on kunst ja looming evolutsiooni käigus tekkinud? Kas loomad ja taimed teevad kunsti?**
Peeter Hörak
mõtiskleb ilu olemuse üle: miks ja kuidas oleme hakanud sellist kategooriat kasutama ja mõtestama?
- 28 **Loodusfoto kui kunst**
Urmas Tartes peab fotograafiat kunsti alaliigiks ning leiab, et loodusfotol on oluline väljund ka kunstivaldkonda
- 34 **Kuidas portreeterida taime?**
Aet Alev-Kilg teeb sissejuhatuse taimejoonistuse ajalukku ja ka tänapäeva: taime ülesjoonistamine on lihtsam ja samas olulisem, kui võib esialgu arvata
- 40 **Kuidas maastikud maalidele pääsesid?**
Ingrid Sakh peatub maastikumaali kujunemisel: eri ajastutel on sama sooritust hinnatud isemoodi
- 44 **Loodus Eesti maalikunstis**
Eero Epner lisab eelkõnelejale kodumaist tausta: enne ja pärast teist maailmasõda on arusaamad erinenud küllaltki palju
- 48 **Tegutse teadlikult:**
Kuidas joonistada päris lindu?
Martin Tikk uuris kunstnikelt, mida pidada silmas, kujutades pealtnäha lihtsat portreeritavat
- 52 **Intervjuu:** Riho Västriku: Arktika kohal hõljub maadevastajate aura.
Dokumentalist Riho Västriku vestelnud Toomas Kukki ja Katja Seppi (Eesti meremuuseum)

- 58 **Eesti Looduse kahekümne kolmas fotovõistlus**
- 62 **Poster:** Eesti Looduse fotovõistluse loomafoto peaaahind; Kalmer Lehepuu
- 64 **Üks Eesti paigake:**
Vaikises Koorkülas: järvesilmad ja metsamüürid
Juhani Püttsepp kiidab Valgamaal asuvat laiade laante ja puhtaveeliste järvede piirkonda – üldine toiteline kasv on mõjutanud ka siinseid järvi
- 66 **Sada rida Eesti loodusest: Loodus, loovus ja mina. Heiki Trolla (Navitrolla)**
- 68 **Abiks õpetajale: Milliseid tulemusi annab pingeline loodusuurimine? Rahvusvaheline GLOBE-ekspeditsioon Käämus**
Laura Altin ja Hans-Kristjan Raid vaevad rahvusvahelise programmi häid ja halbu külgi korraldaja ja osalise poole pealt
- 72 **Punahirvede pulmamõll**
Remo Savisaar muljetab piltide ja teksti vahendusel metsaelanike pidustustest kontvõõra pilgu läbi
- 76 **Paeliit kaitseb loodust ja kultuuri**
Imbi Tomberg meenutab, mismoodi loodi paeliit ja kuidas on kujunenud rahuskivi staatus
- 82 **Maadeuurija Fuhrmanni elulugu sai selgemaks**
Indrek Jääts täidab puuduva lünga eestlasest maadeuurija minevikus: selgunud on maadevastaja elu lõpu- ja algusaastad
- 86 **Metsast ja põllult:**
Maitseküllane ja aromaarne rosmariin
Triin Nõu soovib talvisel ajal otsida kosutust lõunamaisest taimest, keda võiks edukalt kasvatada ka kodusel aknalaual
- 88 **In memoriam:** Enn Käiss, Rein Viiralt, Tõnis Saadre, Andres Veske
- 90 **Mikroskoop**
- 91 **Ristsõna**
- 92 **Ajalugu, sünnipäevad**
- 93 **Registrid 2022**

Maal: Enn Kuni kunstikollektsioon

Joonis: Reet Rea

Foto: Riho Västriku

Foto: Remo Savisaar

Armastus looduse vastu algab kodukasest

Eesti Loodus jõudis minu ellu, kui olin algklassilaps, Lõuna-Eesti loodus aga tunduvat varem, emapiimaga, mamma ning naabri-vanatädide juttudega. Mustjõe luha kevadised üleujutused – otsata ja natuke hirmutav meri, *uppinhain* jalge all – turvaline *kodomuro*, helesinised kooretükid kuldnokapari pesakasti all – ardekillud imelinnu munast. Ja üks vana, kapsaks loetud ravimtaimeraamat, mis võrukeelse külalapsele paotas ahvatleva ukse teadmiste ja teaduse maailma.

Aga paraku ka *dust* ehk DDT, mida aeg-ajalt külvasid kahepinnalised lennukid. Sel päeval õue ei lubatud, enne suuremat vihma ei tohtinud peenardelt ega marjapõdsastest midagi oma käega võtta ja peas tuli kanda räti-
kut. Rachel Carsoni „Hääletu kevad“ (eesti keeles 1968) jõudis lugemislauale pisut hiljem, referaadi- ja olümpiaadikirjandusena.

Huvi looduse ja pärimuse seoste vastu sugenes aegapidi. Teaduskirjanduses kõneldi loodusasjadest ühtemoodi, rahvasuus ehk kodus ja küla peal veidi teistmoodi. Pärimusühiskonna loodusetundmine oli ja on kuidagi isiklikum, intiimsem, uskumus-, kogemus- ja väärtustepõhisem. Ent muidugi ka eelarvamuserohkem: kes on head ja kes pahad, keda tuleb karta ja keda igaks petteks maha nottida. Vanarahva looduse mõistmisest on

mõndagi õppida, kuid sealjuures tasub hoida pea selge ja meel kriitiline.

Arusaam, et loodust tuleb kaitsta meie endi, meie rumaluse ja ahnuse eest, kasvas samuti koos vanuse ja elukogemusega. Ja aja jooksul on kinnistunud veendumus, et peale erialaoskuste tuleb maast madalast õpetada maailmavaateid, usundeid, filosoofiat ja kultuurilugu. (Kõrg)koolides ilmingimata kõikidel erialadel. Muidu ei teki ühiskonnas edasiviivaid lahendusi võimaldavaid arutelusid, vaid kujunevad lepitamatud vastasseisud väärtushinnangute tasandil – puudutagu see Rail Balticu ehitust, metsanduspoliitikat jms.

Kuidas hoida ehedat sinasõprust loodusega digiajastul, kus mugav on õppida tundma maailma maid ja igat masti (võõramaiseid) elukaid toolilt tõusmata, on omaette teema. Või kuidas teha 21. sajandi inimesele selgeks, et loodus toimib oma eluterвете reeglite järgi ning et emotsionaalne inimesestamine (loe: nunnutamine) ei tee (lemmik)loomade elu ei kergemaks ega paremaks. Midagi pole parata: kull võtab tuvi õnneks, sest temagi tahab süüa. Ning nastiku lõugade vahelt ei maksa minna konna välja tirima, sest nastikul pole võimlust roomata lähemasse burgeriputkasse keskhommikuse eine järele.

Armastus looduse vastu algab kodukasest, on pühendus loodusraamatus minu kümneaastasele minale. Soovin, et meil kõigil oleks oma kodupuu – kas või lähedases linnapargis –, kellega aeg-ajalt kõnelda südamest südamesse ajalikku ja ajatut looduse keelt.

EESTI LOODUS

73. aastakäik Nr 12, detsember 2022

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post estiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@www.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Rävala pst 10, 15042 Tallinn, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/estiloodus

Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2022

Trükitoode
4041 0820

This product is from sustainably managed forests and controlled sources

PEFC
PEFC/19-33
www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

